

Néhány magyar elektronikai vállalat rövid története és helyzete napjainkban

Dr. Sipos Mihály okl. villamosmérnök

Vár állott, most kőhalom – jut eszébe a Himmusz az ötven évnél idősebbeknek, ha szóba kerül a magyar elektronikai ipar. Pedig napjainkban a hazai ipari termelés több, mint egynevede itt jön létre. Ezzel a 2008-ban kezdődött világgazdasági krízis dacára is felülmúlja a nemzetgazdaság sikerágazataként kezelt és sokak által többször is részletezen elemzett közúti járműgyártást.

Az elektronikai ipar tehát még mindig nemzetgazdaságunk egyik legfontosabb ágazata. Azonban a termelés legfontosabb, exportra menő részének óriási többségét a külföldi érdekeltségű cégek állítják elő, a magyar tulajdonban lévők inkább belföldön próbálnak meg boldogulni.

A Rádiótechnika évkönyveiben több olyan átfogó tanulmány is megjelent, amelyek egy-egy régi, nagy magyar cég (Videoton, EMG, EMV stb.) múltját mutatták be. A jelen cikkben a teljesség igénye nélkül mások hányattatását vizsgáljuk fel.

A hősor

A villamosság gyakorlati alkalmazása hazánkban – hasonlóan az iparosodó világhoz –, a távíróval kezdődött, mert a hírközlés politikai és katonai szempontból is fontos volt. A Bécs-Pest közötti távíróvonal építése 1847-ben kezdődött és 1850-ben fejeződött be. A telefonhálózat létesítését *Puskás Tivadar* bátyja, *Ferenc* kezdeményezte 1879-ben, három évvel Bell találmányának bejelentése után. Az első telefonvonal 1881-ben épült meg. Még ugyanabban az évben üzembe helyezték az első központot a Lövész (ma Királyi Pál) utca 7. számú házban.

Korábban a hazai telefonhálózat alig adott munkát magyar vállalkozóknak, ettől kezdve azonban nagy hatása volt a hazai ipari háttér kialakulására. Amikor felvetődött a Budapest-Bécs közötti távbeszélő-kapcsolat kiépítése, magyar cégektől is bekértek ajánlatokat. Ezeknek 1889. évi értékelése szerint többek között *Erger és Társa*, valamint *Neuhold János* budapesti iparosok nyújtottak be jó ajánlatot.

A bécsi *Erger Bernát Béla* gyára 1872 óta működött Budapesten, de csak később tért át villamos berendezések gyártására. Először távíró- és távbeszélő-készülékekkel foglalkozott és megszerezte a kor legjobb, *Berliner-féle* mikrofonja gyártási jogát. Később izzólámpák előállításába kezdett és tevékenysége a világítás áramellátását szolgáló dinamók gyártásra is kiterjedt. Erre 1889-ben önálló Villamos Izzólámpagyár Rt. alakult, majd az eredeti céggel közösen 1894-ben létrehozták az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-t. Ebből később kivált a távközléssel foglalkozó rész és a *Western Electric Co.*-val létrejött a *Standard Villamossági Rt.* –, a *BHG* elődje.

Neuhold János a Posta szolgálatában távírásként szerzett tapasztalatait kihasználva 1876-ban önállósította a cégét és egy kisebb műhelyt rendezett be mechanikai és távírdai gépek készítésére. A vasútnakn fő szállítója lett, gyára rohamosan fejlődött. 1896-ban *Neuhold és Társa* Vasútfelszerelési és Villamossági Gépgyár néven a budapesti *Gizella* út és *Hungária* körút közötti telephelyen új vállalatot alapított. Ezután fokozatosan szorosabb kapcsolatba került a hannoveri *Telefonfabrik A. G.* céggel, majd 1899-től annak magyarországi fióktelepévé alakult át. Ez volt a későbbi *Telefongyár* őse.

A telefonhálózat építése közvetve más iparágakra is hatott. A Budapest-Bécs telefonvonal építéséhez – *Baross Gábor* ösztönzésére – a pécsi *Zsolnay* porcelángyár készítette a szigetelőket. A vezetékanyagot előbb külföldről hozták be, majd 1890-ben *Jacottet és Társa* néven kisebb kábelgyár létesült Budapesten. Ezt a *Fetten és Guillaume* cég – a magyar piac elvesztésétől tartva – három év múlva megvette és felkészültségét, tőkeerejét kihasználva néhány év alatt a kor színvonalára emelte. E céget tekintik a Magyar Kábel Művek elődjének.

Különleges vállalkozás volt *Szvetics Emil* elektrotechnikai laboratóriuma, amely speciális mérőműszereket gyártott a Posta számára. Ezek bonyolult méréstechnikai megoldásaikkal és

pontos kivitelükkel külföldön is elismerést szereztek a kis cégnek. Például a zárlati helyek mérésére kifejlesztett *Szvetics-híd* még a XX. század közepén is használt mérőműszer volt.

BHG

A korábbiakban már említett *Standard Villamossági Rt.* 1936-ban költözött Újpestről a *Fehérvári* útra, az *Ericsson* által az 1910-es években létesített telephelyre. Az épület a *Fehérvári* út, *Hauszmann Alajos* u., *Sopron* u. és *Galambóc* u. által határolt tömbben volt. Az amerikai tulajdonú *Standard Villamossági Rt.*-t 1949 végén államosították és ezután *Standard Nemzeti Vállalat* néven működött. Négy évvel később, 1953-ban vette fel a *Beloianisz Híradástechnikai Gyár* nevet, amit *BHG*-nek rövidítettek. Miután a '70-es évek végén nehezen lehetett működni a nyugati piacon egy kommunista partizán nevével, döntés született az új elnevezésről: *BHG Híradástechnikai Vállalat*. A kérdésre, hogy mit jelent a *BHG*, az volt a válasz, hogy három betű. Egyes visszaemlékezések szerint az újságíróknak, olvasószerkesztőknek ez nem volt elég és elnevezték cikkeikben a céget *Budapesti Híradástechnikai Gépgyárnak*. Ennek ugyan semmi értelme, de legalább megfelel a *BHG* betűszónak.

1956-ban itt készült el az 1/0,4 kW-os budapesti, *Széchenyi-hegyi* tévadás, amellyel június 27-én elindultak a rendszeres kísérleti adások. 1968-tól egy *Ericsson*-licenc keretében a *BHG* közel húsz éven keresztül több, mint 1 millió vonalkapacitásnak megfelelő elektromechanikus crossbar telefonközpontokat gyártott, melyeknek mintegy fele exportra került. Ezekben az években vált a cég a magyar híradástechnikai ipar akkori zászlóshajójává. Több, mint tízezer embert foglalkoztatott, több vidéki telephelyet tartott fenn. A Magyar Postából 1990-ben kivált *Matáv* által – a hálózatának fejlesztése érdekében – 1991-ben meghirdetett *El-*

A Mambó magnetofon

ső Telefon-főközpont Rendszerválasztó Tenderen a BHG-Northen Telecom vegyes vállalat eredménytelenül szerepelt. A cég sorsa ezzel megpecsételődött (a győztesek az Ericsson-Műszertechnika és a Siemens-Telefongyár alkotta vegyes vállalatok lettek).

2005 nyarára az eredetileg 1,46 Mrd Ft jegyzett tőkéjű BHG Híradástechnikai Rt. teljesen kiüresedett, utolsó ingatlanvagyonától is megvált. Az elmúlt években már szinte kizárólag ingatlanhasznosítással foglalkozó BHG-ből – a cég jegyzett tőkéje 599 M Ft-ra történő leszállítása mellett – három ingatlanos társaság vált ki. A BHG üzemépületében ma a T-Com egyik telefonközpontja van.

A vidéki telephelyek közül szinte csak a szekszárdi élte túl az anyacéget. Az előd vállalkozás 1954-ban alakult, Szekszárdi Vasipari Vállalat néven. 1954-62 között fő profiljuk a fémfeldolgozás volt, majd 1975-ig olajkályhákat gyártottak. 1975-ben profilt váltottak: telefonközpontokat kezdtek összeszerelni, amit 1992-ig tudtak folytatni. Ekkor a változó piaci igények hatására szerszámgyártásra, présgépekkel történő fémmegmunkálásra, kábel és elektromos motor összeszerelésére vállalkoztak, ami manapság is tart. 1994-től BHG Alkatrészgyártó Kft. néven önállóan működnek, 430 főt foglalkoztatnak. Az elmúlt időszak recessziója őket is erősen érintette, ezért a foglalkoztatott létszámuk is jelentősen lecsökkent az elmúlt két évben: 435 főről 271-re.

BRG

A Budapesti Rádiótechnikai Gyár jogelődjét 1953-ban Óbudán Vörös Szikra Gyár néven hozták létre a Magyar Adócsőgyár és a BHG egyes részlegeinek áttelepítésével. Ezekben

az években az üzem fő profilja adócsövek, rádió- és híradástechnikai, valamint elektromechanikai eszközök gyártása volt, azonban a hadiipari konverzióknak betudhatóan 1955-től kezdve Vörös Szikra márkánéven magnetofonokat is gyártott. Az 1960-as évek házibulijainak elmaradhatatlan kelléke volt a legendás Mambó magnó, melynek neve akkortájt egyet jelentett az otthoni hangrögzítéssel.

A Budapesti Rádiótechnikai Gyár (BRG) nevet 1963-ban vette fel. A '60-as évek elején gyáregységeket hozott létre Kecskeméten és Salgótarjában, utóbb Lakiteleken is. Ettől kezdve főbb termékei: URH rádiótelefonok, magnetofonok, diktafonok, számítástechnikai eszközök, rádióalkatrészek. Termelésének 70...80%-a került külpicacokra, elsősorban a volt szocialista országokba. A '80-as évek közepére az ország egyik legnagyobb híradástechnikai vállalata lett.

A cég 1989-ben önprivatizáció útján holdingszervezetté alakult. A BRG Mechatronikai Rt. 8 rt.-t és 12 kft.-t fogott össze, szinte mindegyikben több-kevesebb külföldi tőkével. Az import liberalizálása következtében kialakult éles versenyhelyzet miatt 1994-ben kénytelen volt felszámolni lakiteleki magnetofon-összeszerelő üzemét. További súlyos érvágás volt számára a katonai célú híradástechnikai eszközök és rendszerek gyártásának megszűnése, ezért sorra be kellett zárnia az egyes vállalkozásokat. Az önálló, rádiókommunikációs eszközöket gyártó salgótarjáni BRG Rádiótechnikai Rt.-t 1998-ban megvásárolta a Videoton és neve is VT-BRG Rádiótechnikai Rt.-re változott. A folyamat eredményeként a BRG Híradástechnikai Rt. jogutód nélkül megszűnt.

BEAG

Hasonló profillal rendelkezett a Budapesti Elektroakusztikai Gyár (BEAG), amelynek elődjét a MAFIRT Műszaki Főosztályából alapították 1948-ban, Hang- és Kinotechnikai Gyár elnevezéssel, melyet 1959-ben változtattak meg – először csak Elektroakusztikai, majd – Budapesti Elektroakusztikai Gyárra. Legfőbb terméke a sorozatban gyártott rádióstúdió volt, ezek zömmel a Szovjetunióba és Kelet-Európába kerültek, de hangosító berendezései, keverőasztalai, mikrofon-

„Komputer” a BRG-től

jai, hangszugárzói és egyéb stúdióberendezései is keresettek voltak. A cég egyik legutolsó nagy volumenű feladata az Országház üléstermei hangosító rendszereinek létrehozása volt. Az ipari híradástechnikai eszközgyártás 1990 utáni átrendeződése során profilját elvesztette, tevékenysége gyakorlatilag megszűnt. Ezután eredménytelenül próbálkoztak még profilidegen gyártmányokkal is (pl. alumíniumlétrákkal), aminek következtében a céget 1994 körül felszámolták. A felszámolás során elsőként elbocsátott fejlesztők, akik hittek a szakmájukban és tudásukban, témakörök szerint létrehoztak egy-egy Kft.-t, hogy szakmai múltjukat, hozzáértésüket üzleti sikerekre váltsák át. Így jött létre a BEAG Elektroakusztikai Kft. is, amely ma a Magister Kft. magántulajdonában áll. A BEAG Kft. célja, hogy a BEAG hagyományos profiljából mindazon témaköröket állandó fejlesztéssel továbbvigye, amelyek piaci sikerei az elmúlt időszakban bizonyítást nyertek. Ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetnek a régi BEAG berendezések életbetartására is.

GAMMA

A cég fő profilja a nukleáris mérőműszerek, orvosi izotópdiaosztikai berendezések, automatikák és más, fajsúlyos berendezések gyártása volt. A '60-as években mégis egy kicsiny, primitív fényképezőgép, a kezdőknek szánt Pajtás ismertette meg generációkkal a Gamma nevet.

A józsefvárosi üzemet alapító 1920-ban jegyeztették be a cégjegyzékbe, szabadalmak értékesítésére, valamint mechanikai és elektrotechnikai tömegcikkek gyártására. A kis cég másfél év alatt tönkrement, amit aztán 1921-ben Juhász István és Juhász Zoltán gépészmérnökök vettek át és fokozatosan nagyvállallattá fejlesztették. 1923-ban a cég új neve Gamma Finom-

Juhász István

mechanikai Gépek és Készülékek Gyára Rt. lett. Az Rt. 1924-ben új telephelyre, a Fehérvári útra költözött, ahol 1926-ban kísérleti- és tudományos-készülékek és berendezések előállítását, geodéziai műszerek gyártását, valamint fogaskerekek készítését kezdték meg. Egy évvel később pedig belefoglaltak a haditechnikai műszerek gyártásába: 1938-tól kezdve a Juhász testvérek szabadalma alapján itt készült az ún. löemlémpé, amely egyféle mechanikai analóg célszámítógép volt.

A gyorsan fejlődő és terjeszkedő vállalat nevét 1939-ben GAMMA Finommechanikai és Optikai Művek Rt.-re változtatták. 1940-ben a teljes magyar gyáripari exportjának mintegy 10%-át a cég termékei adták.

A II. világháborúban a vállalatot ért károk mértéke 80% körüli volt. A részleges helyreállítását követően a Szovjetunióknak termelt, majd 1948-ban állami tulajdonba vették és szanáltak. A profilrendezések során a Gammából 1952-ben kivált a Finommechanikai Vállalat, 1960-ban pedig az optikai profilt átadták a MOM-nak és megkezdtek a geofizikai és nukleáris műszerek előállítását. 1962-ben hozzacsatolták a Geofizikai Mérőműszerek Gyárát, négy évvel később pedig – immár Gamma Művekként – a Telefongyártól átvették a rezgőkristályok, valamint szűrők gyártását. Az új profil kialakulásával egyidejűleg a vállalat fejlődése ismét látványos volt, s az 1970-es, 1980-as években neves külföldi cégekkel know-how- és licencszerződéseket kötöttek.

A rendszerváltást követően a vállalat termékei iránti kereslet szinte nullára csökkent, ezért csődhelyzetbe került, 1993-ban felszámolták, a dolgozókat végkielégítéssel elbocsátották. A cég vezetői azonban meg kívánták őrizni mind a felhalmozott tudásanyagot,

mind a jól ismert márkanévet és ezért még ugyanabban az évben 30%-os amerikai részvétellel megalapították a Gamma Műszaki Kft.-t, amely 1994-ben Rt.-vé alakult. A cég 1998-ban két kisebb leányvállalatot alapított: a Gamma Analcont Kft. folyamatszabályozási profillal a Texelektronik távadógyártó, illetve „háttér” cégeként nagy reményekkel indult, de mivel a fejlesztés háttérbe került, a piaci nyomás pedig erősödött, lassan leépült. A Gamma Mechanikai Kft. nehezen és szakemberhiánnyal, utánpótlással küszködve működik, precíziós termékeket gyárt Svájc és Németország számára. Maga a Műszaki Rt. a nukleáris technika egyedüli hazai bázisa lévén a hazai katonai fejlesztéseket jól meglovagolva fejlődésnek indult, sőt bővült: kivásárolva a Respirátor Rt.-t, az A(tom) B(iológia) V(egyvédelmi) rendszer egyedüli hazai képviselője lett, és új telephelyre is költözött.

Sikert leginkább a Gamma Nukleáris orvosdiagnosztikai osztálya dolgozóival létrehozott Gamma Digital kft. tud elkönyvelni, amely 2010-ben volt 10 éves. Tevékenységükben a feladat-orientált mérnöki kreativitást igénylő rendszerintegrálás a meghatározó. E cég szakemberei helyezték el a budapesti Szabadság téren található új, interaktív szökökút érzékelőit, ők szállították ennek adatgyűjtő PLC-jét is.

Juhász Zoltán

GELKA

Az elektronikai ipar elengedhetetlen része az értékesítés utáni javító, szerelő, szolgáltatói háttér. A kormány Gazda-

sági Bizottságának 1960-ban hozott határozata alapján létesítette a Kohó- és Gépipari Minisztérium a Gépipari Elektromos Karbantartó Vállalatot, közismert nevén a Gelkát. Feladata volt, hogy a jogelőd Ravel (Rádió Vételtechnikai Vállalat), valamint az addig szétszórtan működő gyári márkaszervizek helyett országos vállalatként végezze el az elektromos tartós közszükségleti cikkek garanciális, illetve garancián túli javítását.

GÉPIPARI ELEKTROMOS KARBANTARTÓ VÁLLALAT

Javítási számla A 966097 *

GÉPIPARI ELEKTROMOS KARBANTARTÓ VÁLLALAT
Bp. V., Fehérvári u. 8-10.
Telefon: 173-911, 173-339

Név: _____		szerviz bélyegzője	
Cím: _____		A helyszíni javítás elvégzését ..... órával ..... óráig igazolom.	
Típus megnevezése: <i>Prind</i>		A megjavított készüléket szemképes állapotban átvettem. A számlán feltüntetett, beépített alkatrészek helyett a készletből hibás alkatrészeket igényt tartok és azokat átvettem – nem tartok igényt.	
Gyártási sorozatszám és sorszám: <i>001080</i>		19... év <i>02</i> hó <i>11</i> n.	
Tartozék: <i>alopadk</i>		A javítás áránálattal, áránálatt nélkül, a kiszámlást, a beszállítást, visszaszállítást megrendelem. Szállítás: szerviz be-ki. Tulajdonos: be-ki. Javítás: helyszíni-műhelyben.	
Csoportosítás: _____ Feszültség: _____		19... év <i>02</i> hó <i>11</i> n. megrendelő aláírása	
Bejelentés beérkezése: 19... év <i>02</i> hó <i>11</i> n.		A javítás elvégzésének dátuma	
Elkészítési határidő: 19... év ..... hó ..... n.		A javítás elvégzésének dátuma	
Elhárítandó hibajelenség: _____		A javítás elvégzésének dátuma	
Várható javítási díj: _____		A javítás elvégzésének dátuma	
Kiszállás időpontja: ..... hó ..... n.	A javítás elvégzésének dátuma		
Beszállítási ideje: ..... hó ..... n.	A javítás elvégzésének dátuma		
Visszaszállítási ideje: ..... hó ..... n.	A javítás elvégzésének dátuma		

Vállalati cikkszám	Beépített anyag megnevezése	Mennyiség	Egységár		Összeg	
			Forint	f	Forint	f
97019532	Klavatúra felia	1db	27,-		27,-	
97019605	Doboz felia	1db	80,30		80,30	
97019604	Doboz alj	1db	105,60		105,60	
97019624	CPU NYÁK	1db	568,50		568,50	

Javítási számla a Gelkától

A Gelka az 1960–1970-es években a feladatkörébe tartozó javító szolgáltatások több, mint négyötödét látta el, a fennmaradó részt néhány szövetkezet és kevés számú kisiparos végezte. Megalapítását követően a vállalat gyors növekedésen ment keresztül, fénykorában, a '80-as évek elején 8000 főt foglalkoztatott. Szervizei behálózták az országot, 350 egysége működött. A Gelka szolgáltatási diszpécserközpontja akkoriban egyedülálló volt Európában. Budapesten egy központi számon (333-333) volt elérhető a szolgálat, amely valamennyi szakszervizzel össze volt kapcsolva.

A rádiók, tévék, mosógépek, hűtőgépek és más készülékek karbantartása a hiánygazdaság keretei között, az e téren szüntelenül fellépő anomáliák a vicclapok és kabarék állandó céltáblájává tették a Gelkát. A szerelők szakmai tudása általában magas színvonalú volt, lépést tartottak a technika fejlődésével, ugyanakkor a vállalatnak sohasem volt elégséges anyagi forrása műszaki fejlesztésre.

1983-ban a Gelka-szervizek többsége 80, tanácsi felügyelet alatt álló kisvállalattá alakult. Kisebb részük továbbra is a Gelka keretén belül működött, megőrizve az országos jelleget. A vállalat állományának száma 1987-re 2500 főre, fiókjainak száma 50-re csökkent. Ekkor tevékenysége fele részét már az alkatrész-kereskedelem, egynegyedét szerelés (pl. központi antennák, vagyonyvédelmi berendezések kiépítése) alkotta és csak a fennmaradó negyedrészt volt a szolgáltatás.

Az 1990-es évek elején napirendre került a privatizálás, de a részvénytársasággá alakulás kudarcba fulladt. Végül a vállalatnál maradt egységeket előbb leányvállalatokká, majd egyszemélyes kft.-kké alakították. A Gelka adósságállománya 1992-ben már meghaladta a cég vagyonát, így 1993 közepén az ÁVÜ eldöntötte a vállalat fel-

számolását. A központ és a kft.-kben lévő vagyon felszámolásra, illetve értékesítésre került. Az egyes szervizegységeket az ott dolgozókból alakult társaságok vették meg a névhasználati joggal együtt, többségük ma is az eredeti tevékenységi körrel működik, elnevezésében valamilyen formában megőrizve a Gelka nevet.

Medicor

A két világháború között a kisipari keretek között működő szerezvény orvosi műszergyártásnak a magyar piacon 1933-ban megjelent Magyar Siemens Reinieger Rt. adott lendületet. A német cég leányvállalataként elsősorban az importált röntgenberendezések szervizelésével foglalkozó cég Nagymezői utcai telepén az idő tájt Európában ritkaságnak számító mélyterápiás röntgenberendezéseket is gyártottak. A nevének időközben Siemens Szerviz Magyarország Rt.-re változtatott cég a II. világháború befejezésekor – mint német érdekeltség – szovjet tulajdonba került, majd 1948-ban a magyar állam tulajdonába ment át. Ebből, a tevékenységét időközben saját fejlesztésű orvosi műszerek gyártásával bővítő vállalatból miniszteri határozattal 1952-ben alakult meg a Röntgen és Orvosi Készülékek Gyára.

Az akkor korszerűnek számító röntgengenerátorokat is gyártó vállalat nevének később Medicor Röntgen Művekre változtatták, majd 1963-ban az összes hazai műszergyártó üzemet – így a Budapesti Orvosi Műszergyárat, a Fogorvosi Műszergyárat, a Kórházi Berendezések Gyárat, a Debreceni Orvosi Műszergyárat és a Kontakta Vállalatot – egybevonták, létrehozva ezzel a Medicor Műveket (MM). Fénykorában, a '80-as években az MM 8 gyáregységgel és 6 telephellyel rendelkezett, a világ 35 országában volt képvisellete, termelésének 85...90%-át exportálta –, többségét a KGST-országokba.

A vagyonát meghaladó, közel 3 Mrd Ft adóssággal küszködő MM 1987 végére likviditási válságba került. A vállalat a kiutat átalakítással kereste: életképesnek tűnő szervezeti egységeiből 10 rt.-t alapított, amelyek a vagyonkezelővé vált, állami tulajdonú Medicor Irányító Vállalat (MIV) kezében maradtak. Bár az egyes részvénytársaságok eredményesen működtek és túlélték a KGST összeomlása nyomán bekövet-

kezett piacvesztést, a vállalat egészének a helyzete mégsem javult. Az rt.-k kisebbségi tulajdonrészére a MIV nem tudott befektetőt találni, így maradt a magas adósságállomány, a tőkebevonás tovább vártott magára. Ezért 1989 februárjában a MIV legnagyobb hitelezői – a Budapest Bank, az Országos Kereskedelmi és Hitelbank, továbbá az Ipari Fejlesztési Bank, a Hungária valamint az Állami Biztosító és a Postabank – 1,35 Mrd Ft-os alaptőkével megalakították a Medicor Holdingot, így a MIV kifizette lejárt banki követeléseit, a cég helyzete stabilizálódott.

A holding kereskedelmi bankok tulajdonában lévő részvényeit a Postabank 1993-ban felvásárolta, a Medicor egyszemélyi tulajdonosává vált. A bank 1998-ban bekövetkezett problémái után a cég ismét állami ellenőrzés alá került.

A helyzetet változtatni kívánó cégvezetés elérte, hogy a Medicor Röntgen Rt.-t eladják az amerikai General Electricnek, s ezt a forrást felhasználva a cég kivásárolta önmagát. Az ily módon visszaszerzett Medicorra aztán a holding vezetése 2000 közepén külföldi befektetőket talált.

A részvények kétharmadát az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) által szervezett Hungarian Equity Partners (HEP), egyharmadát pedig az amerikai állami pénzből létrehozott Magyar-Amerikai Vállalkozási Alap szerezte meg.

A vállalkozás magyar vezetői hazai megrendelések híján az orosz piacot szemelték ki termékeiknek, melynek érdekében még a röntgenkép-gyártást is újra beindították. Több sikertelen akciójuk következtében finanszírozási problémáik tovább fokozódtak, ami 2005-ben elvezetett a holding felszámolási eljárásának beindításához.

Metripond

A Pesten, Budán és Óbudán működő mértékhitelítő hivatalok 1873-as egyesítése, a tizedes mértékrendszer bevezetése nagy lendületet adott a hazai mérleggyártás fejlődésének. Ennek köszönhetően jött létre 1878-ban a budapesti Rottenbiller u. 12. szám alatt *Conrad Schember* bécsi mérlegkészítő műhelye is.

Néhány évvel később két fiát is bevonta a Schember C. és Fiai Mérleggyárba, mely rövidesen az országban a legnagyobb lett. 1885-ben az üzem neve Schember C. és Fiai első Magyar

Metripond-mérlegek

Hídmérleg és Gépgyárra változott. A századfordulón már a Hungária krt. 83. alatt működő Schember C. és Fiai cs. és kir. udvari Hídmérleg- és Gépgyárat – mely már ékszerész-, személy-, hús-, gabona-, juh-, vasúti híd- és helyhez kötött vagonmérlegeket is készített –, évtizedeken át az ország vezető iparvállalatai között tartották nyilván. Az 1929–33-as gazdasági válság idején azután több kisebb mérleggyárat is magába olvasztott. A Schember Magyar Mérleg- és Gépgyár 1937-ben rt.-vé alakult és a '40-es években már az exportja is jelentős volt.

Az államosítás után 1948-tól Mérleggyár Nemzeti Vállalatként működött, 1951-ben a vidéki ipartelepítési program keretében két hónap alatt Hódmezővásárhelyre, egy átalakított régi malomépületbe költöztették, a neve pedig Mérleggyár, Hódmezővásárhely lett. 1958 után kezdték meg a súlyértékeket elektronikus jellel szolgáltatató adagolómérleg-család és a korszerű darumérlegek fejlesztését.

A '60-as években különböző önműködő mérlegeket dolgoztak ki és az elektronikus mérlegek gyártására 1969-ben Fehérgyarmaton új csarnokot építettek. Az időközben Metripond Mérleggyárra átnevezett vállalat bekapcsolódott a KGST-integrációba is; profiljában Közép-Európa legnagyobb gyárává fejlődött.

A rendszerváltás után a piaci nagy részét elvesztő vállalat fizetéképtelenné vált, 1992-ben csődöt jelentett, majd 1993-ban felszámolási eljárás indult ellene. Még 1991-ben egyes vállalatot hozott létre a német Pfister mérleggyárral, Metripond-Pfister Kft. néven. A társulás azonban nem váltotta be a reményeket, a céget 1993-ban felszámolták. A dolgozók egy része Metripond-Gallyas Kft. néven céget alapított, amely ma Metripond-M 93 Kft. néven gyárt ipari- és hídmérlegeket. Ugyanazon a hódmezővásárhelyi telepen működik és kiskereskedelmi mérlegeket gyárt egy másik vegyesvállalat, a belga tulajdonban lévő Micro-Metripond Kft.

MMG-AM

Marx Ferenc 1900-ban fémáruk és feszmérők gyártására céget alapított Budapesten egy Bulcsú utcai épületben.

A 6–8 fős cég többek között – a szabadság tulajdonosaként – a Magyar Pos-

ta által a mai napig használt postaláda-zárszerkezetet állította elő.

1902-ben *Mérei Emil* társként belépett a cégbe és felvették a Marx és Mérei Tudományos Műszerek Gyára nevet, egyúttal fizikai és kémiai kutató-sokhoz tartozó mérőeszközök gyártását kezdték meg. A villamos mérőműszerek készítését 1918-ban kezdték, 1925-ben a Légügyi Hivatal felszólítására programjukba vették a repülőműszerek előállítását. Az 1938-ban már 300 fős vállalat felvette az Első Magyar Repülőműszergyár nevet is és 1941-ben bekapcsolódtak a Messerschmidt-programba. 1943-ban a zsidó Mérei család a cégből kilépett, a vezetést a két Marx fiútestvér vette át, a vállalkozás neve pedig Marx és Marx Első Magyar Repülőműszergyár lett.

A II. világháború után, 1946-ban betagozódott a Műszaki Munkaközösség Termelő és Értékesítő Szövetkezetbe. A gyárat 1948-ban államosították és öt műszergyártó üzemet egybeolvasztva létrehozták a Mechanikai Mérőműszerek Gyárat (MMG). 1954-re elkészült a cég új központi telepe Óbudán, a Szépvölgyi úton.

A profil az 1950-es évek elején bővült ki a pneumatikus automatikaelemek gyártásával. A haditechnikai fejlesztéseket is ellátó MMG-hez 1955-ben hozzácsatolták az Irodakísérleti Vállalat Béke úti telepét, 1960-ban a Tűzvédelmi Berendezések Gyárat, 1962-ben a Medicor Légvédelmi Részlegét és 1964-ben a Hegesztő Készülékek Gyárat.

Vidéki telephelyeket is létesítettek: 1967-ben a Szekszárdi Műszergyárat, 1973-ban Kecskeméten a Vezérléstechnikai Gyárat, 1979-ben a Tiszaalvári Gyáregységet. 1975-ben az MMG bekebelezte a Méréstechnikai Központi Kutatólaboratóriumot, amely ezután a vállalat kutató és fejlesztő intézeteként működött. Ezzel egyidejűleg változott a név MMG Automatika Művekre, amely 1980-tól mikroszámítógépes folyamatszabályozó berendezések gyártására állt rá.

A cég 1990 után csődhelyzetbe jutott, a szanalás során egyes vidéki gyárjai és más egységei kft.-kként önállósodtak, másokat felszámoltak. A vállalat MRP-szervezete 1994-ben az ÁVÜ-vel megállapodott a részvények 50,1%-ának megvásárlásáról és a cég még jó néhány évig (bár vegetálva, de) fennmaradt. Részvényeinek többsége 1997-ben a Bankár-csoport kezébe jutott, bicskei gyáregysége ma is üzemel,

budapesti ingatlanjait pedig értékesítették. Ma egy lakóparkot találunk a központi üzem szép fekvésű telkén.

MOM

Baross Gábor közlekedésügyi államtitkár 1884-ben *Eötvös Lóránd* ajánlására meg-

hívta Budapestre a hesseni Marburgból származó s a kolozsvári egyetemen mechanikusként tevékenykedő *Ferdinánd Süss*t, hogy magyar (finom)mechanikusok képzésére tanműhelyt alapítson. A hazai precíziós finommechanikai szakma igazi meghonosítójának tekintett Süss Nándor a szakemberképzést a budapesti Mozsár utcában létesített Budapesti Állami Mechanikai Tanműhelyben kezdte 1886-ban, összesen 13 tanulóval.

Süss a tanítás mellett egyedi tudományos műszerek készítését is vállalta. Amikor 1900-ban az állami támogatás megszűnt és a tanműhely feloszlott, Süss Nándor Féle Praecisios Mechanikai Intézet néven finommechanikai vállalatot alapított Budán, az Alkotás u. 9. alatt. Itt Eötvös-féle torziós ingák, az út- és vasútépítések, valamint a bányanyitások konjunktúrájában nélkülözhetetlen geodéziai műszerek, távcsövek, teodolitok, szintezők készültek.

A műhely csakhamar szűknek bizonyult, ezért Süss 1905-ben átköltöztette vállalatát egy Csörsz utcai új telephelyre, ahol 1918-ig vezette az intézetet. 1921-ben a cég megvette a Goerz vállalatól az optikaiüveg-csiszolás licencét, a nevet pedig egyidejűleg Süss Nándor Praecisios Mechanikai és Optikai Intézet Rt.-re változtatta. A két világháború között konjunktúrális és dekonjunktúrális korszakok váltogatták egymást, 1944-re – az öt évvel korábban Magyar Optikai Művek Rt.-re átnevezett cég – végül is nagyvállalattá fejlődött, és fokozatosan német érdekeltségi körbe került.

A II. világháború kirobbanása előtt lépésről lépésre haditermelésre specializáltak a vállalatot, majdpedig teljes kapacitással a hadigépezet kiszolgálására álltak rá. 1944-ben a gyár egy részét Sopron-Lövőre telepítették át. Budapest ostromában a Csörsz utcai épületek 30%-a, a gépek és berendezések körülbelül 50%-a elpusztult.

A gyár a háború után szovjet kézbe került, és így a MOM 1946-tól főként szovjet jótéteti szállítások precíziós tolmérokét, mikrométereket, szemüveglencsákat, ébresztőórákat gyártott.

1952-ben ismét magyar állami tulajdonba vették és a cég újra nagyvállalattá fejlődött. Elsősorban a geodéziai műszerek fejlesztése volt nagyon látványos, majd 1960-tól a laboratóriumi műszerek tekintetében lett versenyképes és több vidéki gyáregységet hoztak létre.

Az 1980-as évek végére – mivel a szovjet vásárlófél nem egyenlített ki a szállítások ellenértékét –, a MOM csődhelyzetbe került, a vállalatot rt.-kre és kft.-kre bontották szét, ezekből több a felszámolás sorsára jutott, néhányat 1995-ben privatizáltak. A mátészalkai optikailencse-gyár a belga Buchman Optical Holdinggé lett, neve ma Buchmann-MOM Rt. Az eredetileg asztali órákat és különféle mérlegeket gyártó dunaiújvárosi MOMERT Rt. a menedzsmen és a dolgozók kezébe került és ma is eredményesen működik. A vállalat Csörsz utcai központi telepét egy német ingatlanfejlesztő vállalkozás vette meg.

Orion

A vállalat elődei közül az elsőt *Kremenczky János* bécsi izzólámpagyáros alapította 1913-ban Magyar Wolframlámpagyár néven, amely az Elektromos Művek Váci úti épületében kezdte meg működését.

1917-ben az Egyesült Izzó betársult a vállalkozásba, amely az évtől Magyar Wolframlámpagyár Kremenczky János Rt. néven működött tovább. 1922-ben a bécsi gyáros egy másik céget is alapított Kremenczky Elektromos Művek Rt. néven, és a Váci út 99. alatt egy korszerű gyárat épített; ez a cég vette fel 1924-ben az Orion Villamossági Rt. nevet. Később visszavásárolta az Egyesült Izzótól a részvénye-

Tisza tévé

ket, s 1926-ban két vállalatát Magyar Wolframlámpa Kremenczky János Rt. néven egyesítette.

Az Orion márkavédjegy 1925-ben indult világhódító útjára elsősorban rádiólámpák és rádiókészülékek gyártásával. 1930 körül a már külföldön is ismert és keresett Orion védjegyű vevőkészülékekből naponta körülbelül 50 db-ot gyártottak.

1931-ben pénzügyi nehézségei miatt Kremenczky kénytelen volt eladni budapesti gyárainak részvényeit az Egyesült Izzónak, amely tőkeerejével, piaci kapcsolataival nagy távlatokat nyitott a gyár előtt. 1934-ben az Orion rádiók 90%-a már külföldön talált vevőre. A gyógyszervegyészeti áruk (ampulla, fiola) gyártását 1933-ban, a hőpalackokét 1937-ben kezdték meg.

Az úgynevezett Néprádiókat 1939 és 1954 között állították elő, ez a gyár legnagyobb szériában készített rádiótipusa volt. 1942-ben az egész világ rádióexportjának mintegy 25...30%-át az Orion bonyolította le és a világ sok országában gyártottak az ő licencük alapján vevőberendezéseket.

A háború csak kisebb károkat okozott az épületekben, a gépekben, valamint a meglévő nyersanyag- és készárúkészletekben. Újjászervezték a termelést és a gyár elsősorban háborús jóvátételre és szovjet megrendelésre dolgozott. 1947-ben a cég felvette az Orion Rádió- és Villamossági Vállalat nevet, egy évvel később államosították, 1949-ben pedig úgynevezett nemzeti vállalattá szervezték át.

Az Orion egyik részlege, a műszerosztály jóvátételre elektronikus mérőműszereket (szignálgenerátorokat, csővoltagek) gyártott, amely aztán 1950-ben kivált a gyári szervezetből és magját képezte a megalakuló Elektronikus Mérőkészülékek Gyáranak.

Az orvosi üvegáru- és hőpalacküzem is önállósult 1951-ben, a megmaradt Orion pedig Kőbányára költözött. Az első sorozatban előállított AT-501 típusjelű tévé-vevőt 1956-ban itt kezdték el gyártani. 1963-ig foglalkozott rádiókészülékek gyártásával, számos külföldön is ismert konstrukció (például Pacsirta, Fecske) került sorozatgyártásba. Az Orion fejlesztette ki és kezdte gyártani az első hazai tévéket: 1955 és 1975 között 40 készüléktípust dobtak piacra és itt készült el 1968-ban az első magyar színestévé is.

Az 1989-től a liberalizált fogyasztási cikk export, majd a KGST-piac összeomlása nehéz helyzetbe hozta a

Duna tévé

céget és ellene 1991-ben csődeljárás indult. Helyzetén a dél-koreai Samsunggal létrehozott vegyesvállalat, a saját boltban történő értékesítés sem segített. A vergődő vállalatot 1993-ban az orosz Jukosz olajóriás egyik érdekeltsége, a Juganszknycyegaz vásárolta meg az ÁVÜ-től, majd 1997-ben többséget szerzett benne a szingapúri Thakralcsoporthoz tartozó TPL Investments Pte Ltd.

A Thakral-csoport jelentős anyagi és szellemi forrásokat fektetett be a vállalatba: többek között tőkét, technológiát és irányítást. A munka eredményességét jelzi, hogy a cég 1999 óta nyereséges. A csoport az Orion márkanévét ma már világszerte több, mint 25 országban használja. A kft.-nek Magyarország mellett irodái vannak Romániában és Ukrajnában is. Az Orionban jelenleg három fő tevékenységi kör van:

- a világszerte több, mint 120féle termék értékesítése.
- nyomtatott huzalozású lapok szerelése, huzalokbácsok és bonyolult késztermékek gyártása különböző autóiipari, informatikai és fogyasztási cikkeket készítő cégeknek.
- raktározási, logisztikai, értékesítési és elosztási szolgáltatásoknak.

Források:

HVG, 2001. 11. 08. (45. szám)
HVG 2005. 09. 10. (36. szám)
www.ericsson.com/hu/about/about.html
hvg.hu/magyarmarka/archive/
www.itd.hu/itdh/static/uploaded/document/hungary-electronics_en.pdf
www.gkm.gov.hu/ipar
<http://www.gammadigital.hu/>
<http://www.beag.hu/>
Rádiótechnika 2003., 2004., 2005., 2006. és 2007. évkönyvei
Saját gyűjtés
Világgazdaság, 2002. 02. 06.